

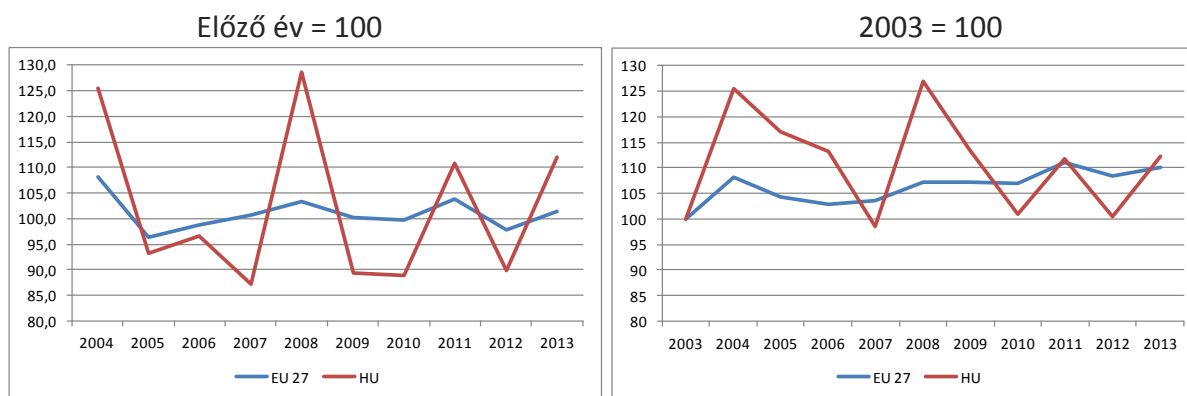
MIÉRT HULLÁMZÓ A MAGYAR AGRÁRTELJESÍTMÉNY?

A mezőgazdasággal kapcsolatban **kétféle szélsőséges nézettel** lehet találkozni Magyarországon. Az egyik szerint hazánk agrárország, kitörési útja a mezőgazdaság és az erre alapozott élelmiszeripar fejlesztése. A másik szerint a mezőgazdaság súlya magyar gazdaságban csekély, akár el is hanyagolható.

Ez utóbbi állítás azon alapul, hogy a **mezőgazdaság közvetlen részesedése** a GDP termelésből az ezredforduló óta 3,5-5,5% között ingadozott, a foglalkoztatásból pedig 3-4% körül. Az élelmiszeriparral együtt az agrobiznisz aránya mindkét esetben 6% körül mozog. Ezt a kissé bizonytalan megfogalmazást az indokolja, hogy a szektor teljesítménye egyik évről a másikra igen nagy ingadozásokat mutat. Például 2008-ban az agrár-GDP volumene az előző évi másfélszeresére ugrott, 2010-ben viszont 2009-hez képest egyötödöt zuhant. Az ilyen nagy léptékű változások már a nemzetgazdaság összteljesítményét is komolyan befolyásolják, különösen akkor, ha a többi ágazat gyengélkedik, amint az tavaly is történt, amikor az 1,1%-os GDP növekedésből a mezőgazdaság kis súlya dacára 0,9 százalékpontot egymaga teljesített. Az agrárium szerepe tehát nem elhanyagolható. A gazdaság motorjává azonban a XXI. században nyilvánvalóan nem válhat, különösen nem az álmokban szereplő kisüzemi mezőgazdaság formájában.

A mezőgazdasági teljesítmény persze mindig is ingadozott, függ az időjárástól, kártevők, járványok befolyásolják az eredményeket. Emellett, mivel az élelmiszerellátás mindenütt stratégiai kérdés, politikai fordulatok, háborúk borítják fel a gazdálkodást és világpiacot. **A magyar mezőgazdaság volatilitása azonban az európai környezetben kiugró.** Az uniós csatlakozás óta nagyjából azonos szabályok között a magyar mezőgazdaság sokkal hullámzóbb teljesítményt nyújtott, mint az EU.

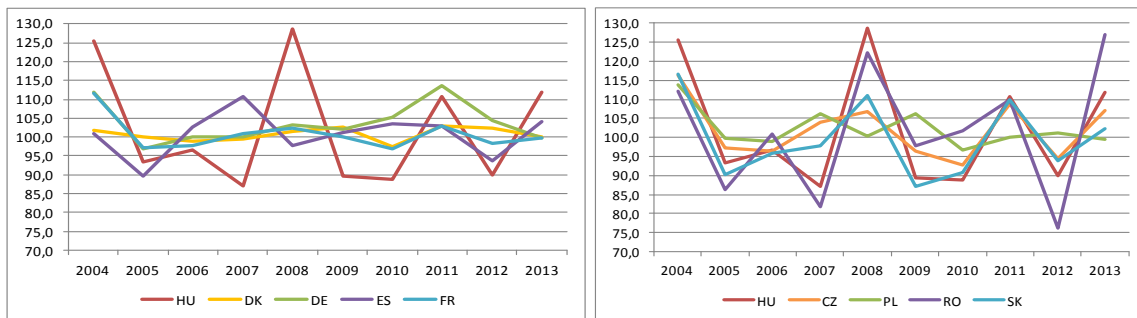
A mezőgazdasági GDP volumenváltozása, 2004-2013

Forrás: Eurostat

Mivel magyarázható ez a nagy kilengés? Nagy-e egyáltalán, nem csupán arról van szó, hogy a 27 tagállam átlaga szükségszerűen kiegyensúlyozottabb, mint egyetlen országé?

A mezőgazdasági GDP volumenváltozása néhány országban, 2004-2013

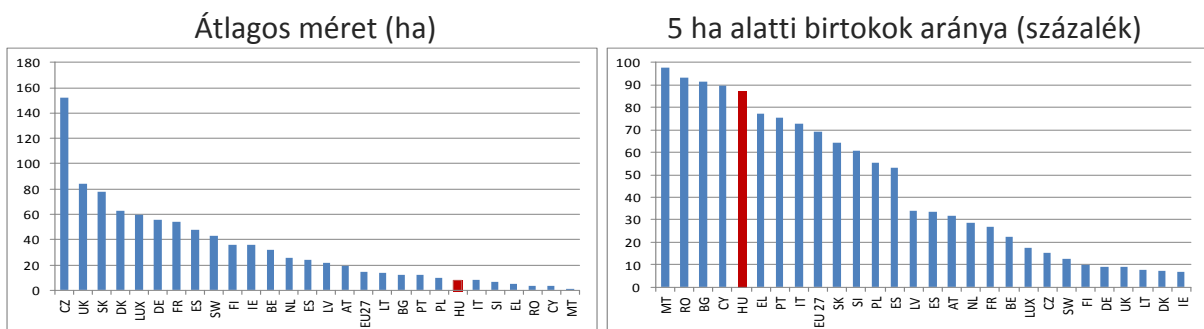

Forrás: Eurostat

Az adatokból jól látszik, hogy az unió régi, jelentős agrártermelő tagállamaiban is van ingadozás a termelésben, de jóval kisebb, mint Magyarországon. Az új tagállamokban nagyobbak a kilengések, de közülük is **csak a román mezőgazdaság volatilitása hasonlít a magyaréhoz.**

Mivel hasonló klímájú országokról van szó, a különbséget **nem magyarázza az időjárás változékonysága.** A környezet kihívásai ellen a modern agrárüzemek sokféle megoldással – öntözés, talajművelési technikák, kemikáliák, környezethez illő szaporítóanyagok, stb. – tudnak védekezni, az állattenyésztés pedig inkább függ az alkalmazott eljárásoktól, mint az időjárástól. Ezek azonban csak **optimális üzemméret** mellett gazdaságosak, a magyar pedig ez alatt marad.

Birtokméret az Európai Unióban, 2010

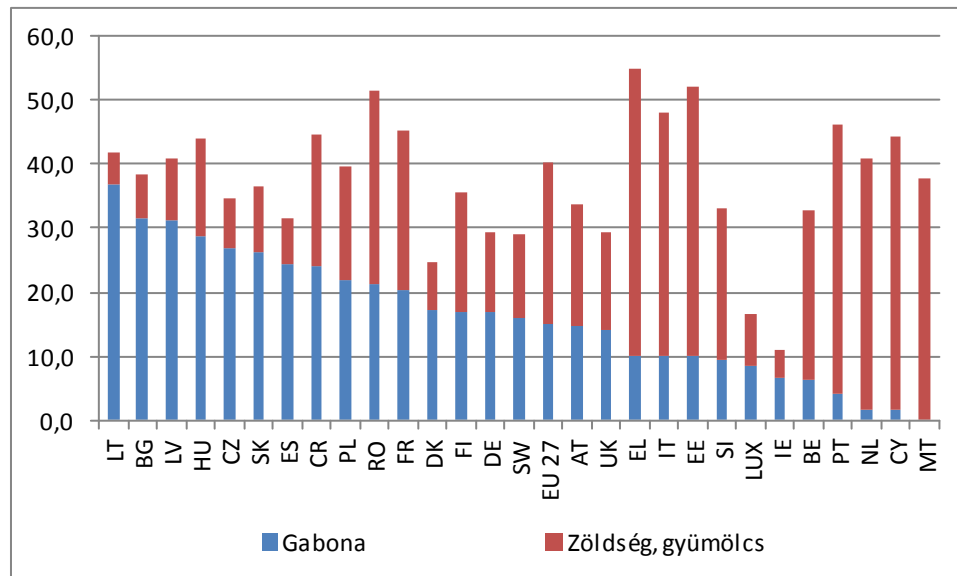

Forrás: Rural Development Report 2013

A magyar birtokszerkezet **a kelet-európai és mediterrán országokéhoz hasonlít**, nem a kontinens belsejében levőkéhez. Az agrárkibocsátásunkon belül 60% körüli a növénytermesztés aránya, ez is az előbbi ország csoportokra jellemző az uniós átlag 53% volt 2012-ben. Hasonlítunk abban is, hogy a gazdálkodók (agrárüzem vezetők) 85%-ának csak gyakorlati tapasztalata van, szakképzettsége nincs. Az uniós átlag 71%, s az északi és a nyugati tagállamokban alacsonyabb a szakképzetlenek aránya, ideértve a volt szocialista országokat is. A megfelelő szakismeret hiánya nyilván nehezíti az időjárás és a piac szeszélyei

elleni védekezést. Ezzel függ össze az is, hogy Magyarországon a mezőgazdaság által hasznosított terület 2,4%-át öntözték 2010-ben, míg az uniós átlag 5,8% volt. Ebben messze elmaradtunk a mediterrán országoktól, ahol kétszámjegyűek a mutatók. A mediterrán térségben a kis birtokokon **vegyes** (szántóföld, kertészet, állattartás) gazdálkodás folyik, míg nálunk – az eltérő birtokszerkezetű közép-kelet-európai országokhoz hasonlóan - az időjárásnak jobban kitett növénytermesztésen belül is a **gabona** a meghatározó.

A növénytermesztés aránya az agrár-GDP-ben, 2012 (százalék)

Forrás: Eurostat

A magyar mezőgazdaság külső körülményeknek való erős kiszolgáltatottságát tehát a kedvezőtlen termékszerkezet (magas növénytermesztési, azon belül szántóföldi növény hányad), az elaprózott birtokszerkezet és a gyenge színvonalú humán tőke egyaránt okozza.

Az uniós agrártámogatásokat ma nagyrészt járadéknak tekintik. Holott sokkal hasznosabb lenne felhasználásukat az említett hátrányok csökkentésének szolgálatába állítani.

GKI GAZDASÁGKUTATÓ ZRT.

1092. Budapest, Ráday u. 42-44.

Telefon: 06-1-318-1284

E-mail: gki@gki.hu; pal.katalin@gki.hu

További információk: Némethné Pál Katalin